

BUDIMLIĆ Muhamed¹

**"SPORAZUMI I POTVRDNA IZJAŠNJAVANJA O KRIVICI-
PRAKSA PRED TRIBUNALOM ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU I
NACIONALNIM PRAVOSUĐIMA"**

**"PLEA AGREEMENTS AND GUILTY PLEAS AT THE ICTY
AND RELATED PRACTICE IN NATIONAL SYSTEMS"**

Centar za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu u saradnji sa «ICTY Outreach» programom Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, organizovao je dvodnevnu konferenciju pod nazivom *"Sporazumi i potvrdna izjašnjavanja o krivici- praksa pred Tribunalom za bivšu Jugoslaviju i nacionalnim pravosuđima"*. Skup je održan 5. i 6. decembra 2003. godine u Sarajevu, a podršku organizatoru je pružio Fond za mir i stabilnost Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Danske. Konferencija je imala međunarodni regionalni karakter, tako da su na skupu učestvovali predstavnici niza organizacija zainteresiranih za ovo pitanje sa prostora bivše Jugoslavije.

Imajući u vidu jedan od prioriteta zadatka Tribunala, širenje istine o Tribunalu i upoznavanje javnosti sa svim aktivnostima koje se vode pred ovim međunarodnim krivičnim sudom, osnovne sesije su vodili upravo visoki zvaničnici ove institucije. Tema konferencije je predstavljena iz različitih aspekata, koji ujedno predstavljaju i elementarne segmente suda u Hagu, tako da je ispred Tužilaštva ICTY uvodno izlaganje o temi iznio Graham Blewitt, zamjenik tužitelja. Sudska vijeća je predstavljao Frederik Harhoff, viši pravni savjetnik, dok je Sekretarijat Tribunala predstavljao Hans Holthuis, sekretar ICTY. Izlaganje o temi iz specifičnog ali istovremeno i izuzetno značajnog ugla žrtve iznio je Edin Ramulić, predstavnik Udruženja porodica nestalih osoba iz Prijedora. Pored njih, poseban osvrt o ovom institutu i njegovoj primjeni pred Tribunalom, dali su i predstavnici odbrane te

---

¹ Viši asistent, Fakultet kriminalističkih nauka, Univerzitet u Sarajevu

humanitarnih agencija koje su uključene u razvijanje i širenje pomirenja među sukobljenim stranama na prostoru bivše Jugoslavije.

Uvodna izlaganja na konferenciji bila su rezervisana za kratko upoznavanje učesnika sa historijskim razvojem procesnih instituta potvrdnog izjašnjavanja o krivici i pogodbi u nacionalnim pravosuđima. Ovom temom prezentirane su poznate činjenice iz razvoja anglo-saksonskog pravnog sistema, u kojem su ovi instituti i razvijeni i u kojima se danas najviše i primjenjuju. Na kraju su podvučene pozitivne i negativne strane ovih instrumenata sa posebnim osvrtom o razlozima djelimičnog ili potpunog neprihvatanja ovih instituta u zemljama sa kontinentalno-pravnom tradicijom. Pregled dosadašnje prakse pred ICTY bio je naredni tematski sadržaj konferencije u kojem su prezentirane sve bitne činjenice iz slučajeva u kojima su optuženi priznali krivnju pred Tribunalom. Posebno su podvučene inkriminacije koje su obuhćene priznanjima i izrečene kazne osuđenim učiniocima ovih ratnih zločina. Ono što je ostalo upečatljivo jeste da su optuženi mahom priznavali najlakša krivična djela obuhvaćena optužnicama, dok su teže inkriminacije poput genocida ostajale van kruga priznatih zločina u sporazumima o priznanju i pogodbi.

U izlaganjima predstavnika sudskih vijeća istaknuto je da je šteta što se i ranije nije potaknuo javni razgovor o ovoj tematici a naročito bi bilo korisno da su prije primjene ovog instituta svoje mišljenje mogli iznijeti predstavnici udruženja žrtava zločina za koje se sudi na Tribunalu. Iako je istaknuto da se vjerovatno "*nikada neće ispuniti očekivanja žrtava*", od neprocijenjive je važnosti da njihov glas dopre do tužioca i sudija koji imaju i obavezu saslušati glasove javnosti i posebno imati sluha za zahtjeve žrtava. Na samom kraju izlaganja istaknuto je da će se nakon ove konferencije postaviti pitanje u Tribunalu o neophodnosti aktivnijeg učešća žrtava u svim slučajevima u kojima se pokreće postupak pogodbe nakon pozitivnog izjašnjavanja o krivnji.

Kroz izlaganja predstavnika Udruženja žrtava zločina istaknuto je da su izrečene kazne u slučajevima koji su riješeni pogodbom nakon sporazumnog priznanja krivice "sramotno" niske. Istaknuto je da većina optuženih priznaje zločine kako bi za sebe obezbijedili

blaže kazne, a ne kao rezultat istinskog kajanja za učinjena zlodjela. Također, naglašeno je da od suštinskih (najtežih) tačaka optužnice tužilaštvo u ovim slučajevima odustaje, a žrtve ne doživljavaju ni minimum satisfakcije sporazumom o priznavanju krivice i blagim kaznama. Poseban osvrt iz ugla svjedoka i žrtvi zločina dali su predstavnici odjela Tribunala koji se brine o ovoj kategoriji. Istaknuto je nekoliko pozitivnih ali i negativnih strana koje se ističu primjenom ovog procesnog instituta. Među pozitivne strane ubrojane su činjenice da žrtve koje se trebaju pojaviti pred Tribunalom ukoliko ne svjedoče ne moraju prisjećanjem ponovno proći kroz teške dane svog života. Također ističe se da ne moraju proći kroz traumatično unakrsno ispitivanje, gdje su često i objekti provokacije i diskreditacije odbrane ili samog optuženika. Također, svjedocima se otklanja stalni strah da se zaštita identiteta ne može u potpunosti izvesti, te na kraju zaobilaze se i negativni efekti odvajanja od porodica za vrijeme dok borave u Tribunalu. Negativne strane kod primjene ovog pravnog instituta, koje se mogu primjetiti, jesu da veliki broj žrtava i svjedoka doživljava zadovoljstvo učestvujući u rasvjetljavanju istine, jer to je možda i jedina prilika da iznesu lična iskustva i «kažu svijetu šta se dogodilo». Također primjećeno je u velikom broju slučajeva svjedočenja da svjedoci u direktnom kontaktu sa optuženim zločincima ublažavaju svoje traumatske simptome, jer doživljavaju satisfakciju da su se zločinci ipak doveli pred lice pravde.

Kao rezultat konferencije o priznavanju zločina i pogodbe o krivnji pred Tribunalom za bivšu Jugoslaviju može se istaći zaključak da ovaj procesni institut ima niz pozitivnih strana ali svakako i negativnih, koje bi trebalo u njegovoj primjeni svoditi na minimum. Kao pozitivne karakteristike ističe se svakako činjenica da se prizanjem koje daju optuženi utvrđuje materijalna istina da se zločin dogodio, zatim tužilaštvo dolazi i do dokaza i za druge slučajeve za koje se sudi pred Tribunalom, a i optuženi koji priznaju krivnju uglavnom se u sljedećim slučajevima pojavljuju kao svjedoci optužbi. Pored toga, postupci vođeni na ovaj način su racionalniji i ekonomičniji, pri čemu se utroši mnogo manje materijalnih sredstava i manje vremena. Svjedoci i žrtve se ovim skraćenim postupcima zaštićuju od sekundarne viktimizacije, jer dajući iskaze pred Tribunalom ponovno proživljavaju stravične događaje koje su preživjeli.

Ipak, neophodno je istaći i negativne efekte koji se pojavljuju u toku a i nakon presuda koje su zasnovane na priznanju krivice. Kao prvo, ističe se činjenica da se priznanjem optuženih zaobilaze najteži zločini obuhvaćeni optužnicama, te se samim tim postupkom ne utvrđuje potpuna istina a samim tim niti pravda, jer kazne se odnose samo na djela koja se priznaju. Za zločine za koje se krivica utvrdi sporazumom o priznanju, izriču se relativno blage kazne, što izaziva veoma negativne efekte kod žrtava, jer upravo u kazni ova kategorija doživljava bitan dio satisfakcije za pretrpljene bolove. U presudama se ističe, kao jedna od osnovnih olakšavajućih okolnosti u postupku odmjeravanja kazni, saradnja sa sudom i pozitivno ponašanje nakon lišavanja slobode, o čemu žrtve ali i pravni eksperti koji su izlagali na konferenciji ističu da ove činjenice ne smiju uticati na visinu kazne za prethodno izvršene teške zločine. Ono što je svakako karakteristično jeste da se mnogo veći fokus stavlja na prava optuženih a ne žrtava, jer bi bilo pravedno da se ove dvije kategorije barem izjednače u uživanju prava koje nudi Tribunal. U prilog ovoj tvrdnji ističu se izjave svjedoka da nakon svjedočenja postaju zaboravljeni ne samo od Tribunala nego i od zajednice uopšte. Pored toga, osuđeni prilično brzo dođu na slobodu i mogu postati pasivna ili aktivna opasnost za svjedoke, kako one koji su se pojavljivali pred Tribunalom tako i za one koji tek trebaju svjedočiti o učinjenim ratnim zločinima.

Lični osvrt autora na konferenciju ali i na probleme koji su istaknuti odnosi se na prijedlog određenih aktivnosti koje bi mogle prevenirati ili čak i otkloniti određene probleme sa kojima se svjedoci i žrtve zločina suočavaju, a koji nastaju kao neposredni ili posredni rezultati primjene predmetnog procesnog instituta. U većini izlaganja istaknut je značaj priznanja krivice na sveukupni proces pomirenja među sukobljenim stranama, što je po nama bitno ali ne i primarno. Mišljenja smo da bi se u ovom slučaju maksimalna pažnja prevashodno trebala posvetiti sigurnosti svih onih koji se pojavljuju u ulozi svjedoka pred Tribunalom. Sa aktivnom podrškom administracije i autoriteta Tribunala, državne institucije Bosne i Hercegovine bi trebale djelovati tako da osiguraju najviši stepen zaštite svih prava i interesa ove kategorije stanovništva. Mišljenja smo da bi neke od tih aktivnosti mogle biti

usmjerene na dogradnju zakonodavnih rješenja naše zemlje. Tako bi se krivični zakon mogao dopuniti odredbama koje bi ovoj kategoriji osigurale posebnu krivičnopravnu zaštitu, gdje bi kvalifikatorna okolnost za izricanje strožijih kazni bila određena kroz ugrožavanje ili povredu prava ili interesa *osoba koje se smatraju žrtvama ratnih zločina* ili koje su se pojavljivale u ulozi *svjedoka pred Tribunalom*. Dakle, moglo bi se izvesti rješenje poput onoga koje vrijedi za osobe pod međunarodnom pravnom zaštitom.

Osim zakonskih izmjena, prema našem mišljenju, i državni organi zaduženi za provedbu zakona bi mogli dati veći doprinos u zaštiti ovih kategorija stanovništva. Sudovi, tužilaštva a naročito policijske strukture bi trebale osigurati sve vidove podrške žrtvama zločina koje se mogu naći pod odmazdom onih koji nakon priznanja izdrže blage kazne i vrate se u prostore gdje su zločini počinjeni. Ove institucije bi trebale biti garant pravne države, a to mogu biti isključivo u slučaju ako su profesionalne, objektivne i nepristrasne, a svakako i nacionalno izbalansirane. Tribunal, preko odjela za žrtve i svjedoke, posjeduje izuzetne kapacitete autoriteta kojima može uticati na volju međunarodnih i nacionalnih zvaničnika, koji bi se trebali iskoristiti za stvaranje takvog okruženja gdje bi sva prava i interesi žrtava zločina bila neprikosnoveni.